

הערת חידושי הרי"ם על גירסת הגר"א "זקנים" במקום "שבעים ושנים זקן", וישובה

אוריתא

כתב היד ממנו הועתקו הדברים דלהלן הוא קובץ חידושי תורה של אחד מחכמי ליטא רבי אליהו רובינשטיין זצ"ל יליד העיר סובאלק נכד לגאון הגדול המקובל מו"ה ר' שרגא פייבוש ז"ל אב"ד אלוקים] אחד מנכבדי ויקירי סובאלק נכד לגאון הגדול המקובל מו"ה ר' שרגא פייבוש ז"ל אב"ד וילקאמיר בפולין בעמח"ס מנורת שלמה ומנחת כליל אשר היה חתנו של הגר"א ז"ל. כתה"י משנת תר"ס כולל חידושי תורה מאת המחבר הנ"ל והערות ששמע וקיבל מכמה מגאוני הזמן. ביניהם את היישוב והערה דלקמן אותן שמע מפי הגאון בעל התפארת יעקב אותו הוא מכנה "ידידי המנוח". כתה"י נמצא בספריה הלאומית בירושלים

שמעתי מפי ידידי המנוח הרב הגאון הגדול ר' יעקב געזונדהייט ז"ל בעמח"ס ספרי תפארת יעקב על חו"מ ותפארת יעקב על-מסכת גיטין ועל חולין אשר היה אב"ד ק"ק ווארשא, כי נשאל מאת הרב הגאון הגדול החסיד בוצינא קדישא מרנא ר' יצחק מאיר אלטער זצ"ל בעמח"ס חידושי הרי"מ, כי איש אלוקים הגאון החסיד רבינו אליהו מוילנא ז"ל בחיבורו אליהו רבא במס' ידים פ"ד משנה ב' על הא דתנן אמר ר"ש בן עזאי מקובלני מפי שבעים ושנים זקן כיום שהושיבו את ר' אלעזר בן עזריה בישיבה שכל הזבחים וכו'. וגרס זקנים [במקום זקן] דזהו כנגד הגמ' בזבחים י"ב ע"ב דאיתא שם למה לי למיתנא שבעים ושנים זקן - ופירש"י ליתני זקנים עכ"ל - דכולהו בחדא שיטתא הוּו קיימא, ופירש רש"י ז"ל בחדא - בישיבה אחת היו יושבין וכולן היו כאיש אחד עכ"ל. ולהכי תנן זקן ולא זקנים.

ותירץ לו הגאון ר' יעקב געזונדהייט ז"ל הנ"ל דלפירש"י ז"ל קשה אריכות הלשון של הגמ' בזבחים דפריך למה לי למיתנא שבעים ושנים זקן דהו"ל לגמ' לפרוך כך בזה"ל - זקן? זקנים מבעיא ליה. (יעו"י ברש"י "דגרס כן * ודו"ק) לכן פירש דקושיית הגמ' היא רק על הוספת המנין "שבעים ושנים" דלמאי נ"מ לן. ותירץ ע"ז הגמ' דכולהו שבעים ושנים בחדא שיטתיהו הוּו קיימו, כולן מסכימים לזה ואין אחד מהם חולק ע"ז, אבל לא על תיבת זקן קאי פירכת הש"ס. וא"כ, כיון דתנא שבעים ושנים לא שייך למימר עוד זקן רק זקנים לשון רבים. לכן הגר"א ז"ל גרס שבעים ושנים זקנים כי גם הוא פירש הגמ' כהנ"ל ודלא כפירש"י ז"ל ונכון הוא.

למחני זקן - ליתני זקנים. משמע שלמד שהשאלה על תיבת זקן ולא על המנין שהשמיטו מפירושו. ובאמת המחבר זצ"ל ציין לבסוף שפירוש הגר"א הוא דלא כרש"י. (העורך).

* נ"ל דנתכווין לומר שבגמ' גרס כן ולא כפי שכתוב בכת"י שרש"י גרס כן. דלשון הגמ' היא "למה לי למיתני שבעים ושנים זקן" וכו'. ורש"י השמיט את המנין "שבעים ושנים" והעתיק למה לי